

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1925 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 23 januari dagtecknad proposition, nr 18, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga nedan införda förslag till lag, innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren väckt motion nr 190, däri herr *Rogberg*, med instämmande beträffande motionens syfte av herr *Lindhagen*, yrkat att propositionen icke måtte av riksdagen bifallas.

I lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden stadgas, att inom de områden av Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande vilka vederbörande länsstyrelse ännu icke meddelat avvitringsutslag, skall, jämväl sedan avvitring blivit fastställd, rätten att erhålla laga skifte vara utesluten, intill dess annorledes förordnas.

Denna lag tillkom i samband med att vissa ändrade bestämmelser samtidigt meddelades angående avvitringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Avvitringen, vars huvudsakliga ändamål var att avskilja hemman och nybyggen från kronomarken och att därvid tillägga dem bestämda ägoskiften, däribland ock viss skogsmark i stället för den rätt till skogsfångst å kronomarken, som förut tillkommit åbon, för rättades, såvitt angick ifrågavarande lappmarker, till en början enligt en i sådant avseende meddelad stadga av den 30 maj 1873. I denna föreskrevs, att hemman och nybyggen skulle, såvitt tillgång funnes, erhålla skog ej blott till husbehov utan ock till avsalu och att gemensamt område skulle tilldelas de hemman och nybyggen, som hörde till en by eller eljest hade sådant läge, att de syntes lämpligen kunna utgöra ett skifteslag.

Lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden samt vissa andra bestämmelser, avseende avvitringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

Avvittring skulle förrättas av särskilda lantmätare på statens bekostnad samt fastställas av vederbörande länsstyrelse.

Genom särskilda nådiga brev den 18 mars 1898 och den 2 mars 1900 beträffande avvittringen inom Sorsele och Stensele socknar och till sistnämnda socken då hörande Tärna kapellförsamling medgavs sedermera, att områdestilldelningen därstädes finge under vissa villkor ske sålunda, att i skifteslag eller i enstaka hemman eller nybygge, däri flera ägde del, varje delägare tilldelades ett särskilt område. Såsom skäl härför hade de myndigheter, som beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, bland annat anfört:

att enstaka hemman och nybyggen, som ägdes eller innehades av allenast en person, under alla omständigheter komme i åtnjutande av förmånen att genom avvittringen få sitt område avskilt ej blott från kronans mark, utan ock från enskildes ägor; *att* på den punkt, varå odlingen inom ifrågavarande trakter befunde sig, hemmans- och lägenhetsinnehavarna icke vore i stånd att bära de med laga skifte förenade kostnaderna, vilka i de flesta fall komme att överstiga värdet av de i skiftet ingående hemmanen och lägenheterna; *att* de ökade kostnader, som genom det ifrågasatta sättet för avvittringens verkställande för kronan uppkomme, vore mycket små och i varje fall icke på långt när jämförliga med de bidrag till skifteskostnaderna, som staten redan lämnat vid laga skiften inom trakter, som varit vida bättre lottade än de nu ifrågavarande; *samt att* den ifrågasatta ägofördelningen, om den än icke gäve lika gott resultat som ett laga skifte, likväl bleve, med hänsyn till de i dessa trakter rådande säregna förhållanden, för delägarna fullt tillfredsställande och för dem av den största nytta och betydelse.

Innan områdestilldelning enligt nyssnämnda bestämmelser inom Stensele och Tärna ännu hunnit påbörjas, men sedan sådan flerstädes inom Sorsele provisoriskt genomförts, förordnades emellertid år 1902 om uppskov tillsvidare med förrättningarna.

Sedan genom kungörelse den 20 april 1906 bestämts, att av skogsanslagen skulle omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen och nybyggena endast vad som ansåges erforderligt för nödigt husbehov samt att återstoden av anslaget skulle avsättas till allmänning för delägarnas gemensamma nytta, utfärdades den 5 juni 1909, i sammanhang med den samtidigt utfärdade förenämnda lagen om förbud tillsvidare mot laga skifte inom motsvarande områden, kungörelse innefattande ytterligare föreskrifter angående avvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Genom denna kungörelse meddelades bestämmelser angående bland annat skogstilldelning samt delning av inägor i samband med avvittring.

I förstnämnda avseende stadgades, att av skogsanslaget skulle viss del utläggas för tillgodoseende av nödigt husbehov och återstoden avsättas till allmänning. Husbehovsskogen skulle utläggas särskilt för varje brukningsdel av hemman eller nybygge i förhållande till dess mantal (särskild husbehovsskog), dock att, där hinder mötte för utläggande av all den för ifrågavarande ändamål avsedda skogsmarken i närheten av inägorna, viss

i förhållande till mantalet bestämd andel därav skulle utläggas gemensamt för två eller flera brukningsdelar (samfälld husbehovsskog).

I fråga om delning av inägojord föreskrevs, att, därest ägare eller åbor, vilka tillhoppa ägde eller innehade minst $\frac{2}{3}$ av antalet brukningsdelar av ett byalag eller av ett enstaka hemman eller nybygge, begärde, att särskilt område jämväl i inägor skulle vid avvittringen utläggas åt varje brukningsdel, skulle, så framt ej sådan begäran bestredes av annan delägare, förslag till dylik delning upprättas av lantmätaren. I fråga om skiftenas läge och form, undantag av mark för delägarnas allmänna behov samt utflyttning och bidrag därtill skulle de beträffande laga skiften gällande reglerna i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Därest förslaget sedermera godkändes å utlyst sammanträde av samtliga därvid närvarande delägare, skulle förening upprättas och underskrivas, varefter länsstyrelse, därest hinder ej mötte, i avvittringsutslaget skulle fastställa den områdestilldelning (s. k. *åbodelning*), varom delägarna sålunda förenat sig.

Vid föredragning i statsrådet av bland annat nyss berörda bestämmelser anförde vederbörande departementschef i fråga om reglerandet av förhållandet mellan den delning av inägojord, som på sådant sätt komme till stånd, och laga skifte — efter att hava erinrat om innehållet i förenämnda nådiga brev av den 18 mars 1898 och den 2 mars 1900 — bland annat följande:

Att den i de nådiga breven avsedda åbodelningen är avsedd att utesluta skiftesvitsord, är ingenstädes uttryckligen sagt, men synes flerstädes vara förutsatt. Antagligen utgå de nådiga breven från det antagandet, att genom dylik åbodelning t. ex. av en by de utbrutna hemmanen i förhållande till varandra komme att erhålla samma ställning, som om de ursprungligen varit icke hemman i by, utan enstaka hemman. På annat sätt lärer icke kunna förklaras, att man ansåg sig kunna undvika framtida laga skiften genom bestämmelserna om åbodelning allenast och utan några samtidigt vidtagna modifikationer med avseende på reglerna om skiftesvitsord. Huruvida en dylik uppfattning också skulle vinna anslutning i lagtolkningsväg, synes emellertid vara synnerligen ovisst. Välbetänkt synes ej heller vara att, på sätt av den nämnda uppfattningen synes följa, utesluta varje möjlighet att erhålla laga skifte å mark, som undergått delning i sammanhang med avvittringen. Frågan om rätt att å sådan mark erhålla laga skifte torde följaktligen böra genom uttryckliga stadganden regleras. Vid det närmare bestämmandet av dessa stadgandens innebörd är att fasthålla, att den vid avvittringen företagna ågodelningen kan tänkas mer eller mindre fullständigt genomförd. Särskild husbehovsskog synes städse böra tilläggas varje brukningsdel, i den utsträckning detta låter sig göra, varemot frågan om utläggandet av särskilda områden jämväl i inägorna lärer böra göras beroende av intressenternas önsknings. Har nu i visst fall delning skett allenast av skogsmarken, så blir tydligen frågan om denna delnings ändamålsenlighet i hög grad beroende av det sätt, varpå inägorna vid senare företaget laga skifte kunna bliva utlagda, och skyldigheten att med ifrågavarande husbehovsskogsområden ingå i laga skifte torde följaktligen böra bliva tämligen vidsträckt. Hava åter vid avvittringen särskilda områden blivit utlagda ej blott i husbehovsskog, utan jämväl i inägor, så torde de med ett dylikt för-

faringsätt eftersträfvade syftmålen kunna nås allenast genom en bestämmelse, som tillerkänner den verkställda delningen en vida högre grad av orubblighet. Vad slutligen angår möjligen utlagda samfällda husbehovskogsområden, så torde vara uppenbart, att syftet med deras avsättande genom skifte komme att förfelas. Vilka bestämmelser, som för ena eller andra fallet kunna anses påkallade beträffande rätten att erhålla laga skifte, torde lämpligen böra tagas i övervägande i sammanhang med den åt särskilda kommitterade (skiftesstadgekommittén) i och för utredning överlämnade frågan om en revision av reglerna om laga skifte över huvud.

I avvaktan å denna utredning samt resultatet av avvitringsarbetet var det, som det föreslogs uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom ifrågavarande områden; och uttalades därvid av departementschefen, att en bestämmelse i dylik riktning icke kunde anses innebära någon obillighet, då vederbörande hemmansägare och åbor samtidigt bereddades möjlighet att genom överenskommelse om markens delning i sammanhang med avvitringen utan skifteskostnader tillförsäkra sig i huvudsak enahanda förmåner, som laga skifte avsåge att bereda.

*Tillämpnings-
området för
och verk-
ningarna av
1909 års lag.*

Ovan nämnda båda författningar av den 5 juni 1909 äga tillämpning å *dels* de ovan odlingsgränsen belägna delarna av Västerbottens län, innefattande delar av Sorsele, Stensele, Vilhelmina och Dorotea socknar samt hela Tärna socken med en bofast befolkning år 1916 av sammanlagt 4,292 personer, *dels ock* de vid tiden för författningarnas tillkomst odisponerade överloppsmarkerna nedom odlingsgränsen, belägna huvudsakligen inom Sorsele socken av Västerbottens län samt inom Gällivare, Jockmocks och Arjeplogs socknar av Norrbottens län.

Lagen den 5 juni 1909 kom emellertid att medföra, att inom de områden, där densamma blev tillämplig, all laga jorddelning i annan form än åbodelning blev omöjliggjord. Hemmansklyvning skall nämligen för att kunna fastställas avse hemman eller hemmansdel, som undergått laga skifte, och med hänsyn härtill läser ej heller förordnande kunna meddelas för lantmätare att uti ifrågavarande trakter förrätta utbrytning jämlikt sista punkten i första stycket av 94 § skiftesstadgan. Ägostyckning och jordavsöndring kunna i sin tur äga rum allenast i fråga om hemman, som få klyvas.

*Propositionens inne-
börd och
tillkomst.*

I syfte att undanröja de sålunda förefintliga hindren för laga jorddelning i de med propositionen avsedda trakterna föreslås i det nu till prövning föreliggande lagförslaget upphävande av 1909 års förbudslag och innehåller förslaget tillika vissa bestämmelser angående den verkan, som skedd åbodelning skall äga, då fråga uppstår om laga skiftes genomförande. I sistnämnda avseende likställes i förslaget åbodelning med storskifte. Detta innebär, att, där jorden, såsom nästan undantagslöst torde vara fallet, blivit lagd i flera skiften, envar, som äger hemman eller hemmansdel i skifteslaget, väl skall hava vitsord till skifte, men kan annan delägare

yrka, att vid den skedda åbodelningen skall förbliva. I så fall skola skiftesförrättarna företaga undersökning, huruvida genom det sökta skiftet lämpligare ägoanordning kan åvägabringas samt skiftet i övrigt kan verka till ökning i betydligare måtto av hemmanens värde. På grundval av undersökningen skola förrättningsmännen avgiva utlåtande, huruvida laga skifte bör äga rum eller icke. Om utlåtandet godkännes av samtliga vid förändamålet utlyst sammanträde närvarande delägare, skall det lända till efterrättelse, men, därest någon är missnöjd med detsamma, skall det underställas ägodelningsrättens prövning. Har genom laga kraftägande beslut avgjorts, att det sökta skiftet icke skall komma till stånd, bliver, enligt vad i rättspraxis för motsvarande fall beträffande storskiften fastslagits, den tidigare verkställda delningen för framtiden i fråga om orubb- lighet likställd med laga skifte.

Då, såsom förut nämnts, fastställbar hemmansklyvning kan äga rum allenast å hemman eller hemmansdel, som undergått laga skifte, medför förslagets genomförande icke, att sådan klyvning omedelbart kan komma till stånd. Dessförinnan måste antingen laga skifte hava genomförts eller i anledning av framställt yrkande om laga skifte frågan om åbodelningens bestånd hava prövats med det resultat, att laga skifte förklarats icke skola komma till stånd. Enahanda blir förhållandet med ägostyckning, då sådan endast är tillåten å hemman, vilket antingen icke legat i samfällighet med annat sådant eller cck blivit ur samfällighet utbrutet genom sådan delning, att hemmanets ägor icke må utan ägarens samtycke med annan mark intagas i skifte i annat fall än som omförmäles i 3 § 3 mom. av skiftesstadgan. Avsöndring kan däremot vid skiftesförbudets bortfallande omedelbart komma till stånd i den utsträckning, sådan eljest enligt den s. k. norrländska jordavsöndringslagen är medgiven inom Västerbottens och Norrbottens län. Därjämte kan s. k. provisorisk hemmansklyvning av vid åbodelning utlagd lott äga rum enligt tredje punkten i första stycket av 94 § skiftesstadgan. Sådan klyvning förrättas av lantmätare efter mätning och gradering av ägorna och den, som är missnöjd med förrättningen, äger däri söka rättelse hos ägodelningsrätten. Emellertid får förrättningen icke ligga i vägen för sedermera sökt laga skifte och får fastställelse å densamma förty icke meddelas av ägodelningsrätten.

Lagförslaget innehåller tillika bestämmelse, att, därest laga skifte kommer till stånd inom ifrågavarande områden, får till skifteslaget hörande samfällid husbehovsskog icke intagas i delningen, ävensom att skifte å sådan skogs- mark ej heller får äga rum såsom särskild förrättning.

Förslaget har närmast föranletts av en till chefen för justitiedepartementet ställd, den 24 mars 1924 dagtecknad skrivelse från *landshövdingen i Västerbottens län Nils G. Ringstrand*, däri denne anført bland annat följande:

Uppenbart är, att vidmakthållande av 1909 års lags bestämmelse kan lända till mindre önskvärda konsekvenser.

I min egenskap av ordförande i Svenska Röda Korsets härvarande distriktsstyrelse har jag haft att handlägga frågan om anskaffande av tomtplatser för sjukhärbergen i länets fjälltrakter. För ändamålet erfordras områden av cirka 5 ars vidd. Som avsöndring ej kan medgivas, hava hittills för ifrågavarande ändamål inköpts på tvenne platser två hela hemman.

Det exempel, som jag ur egen erfarenhet lämnat, kan sägas beröra en fråga av, ekonomiskt sett, mindre betydelse. Viktigare ur synpunkten av önskvärdheten att landet uppodlas är givetvis, att hemmanens odelbarhet tvingar bondesöner att söka sig bort från fädernehemmanet, även om detta inom sitt område har utkomstmöjligheter för mer än en familj. Även för medlemmar av samma familj torde nämligen ett kooperativt jordbruk, som väl skulle bliva den naturliga följden av flera söners kvarstannande på det odelade hemmanet, i längden ej tillfredsställa många.

Därest för undvikande av en alltför långt driven jorddelning i fjällmarkerna full frihet härutinnan ej anses böra medgivas, så vill det dock synas, som om delning borde kunna tillåtas efter förutgången prövning, vilken gäve säkerhet för att besutenheten ej äventyrades. Lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning (den s. k. norrländska ägostyckningslagen) stadgar för denna slags delning en sådan prövning, som måhända kunde tjäna som förebild vid en revision av lagen den 5 juni 1909.

Då en sådan revision vore av stor betydelse för den jordägande befolkningen i länets fjällmarker, har jag ansett mig böra bringa frågan till herr statsrådets kännedom för den åtgärd, som herr statsrådet kan finna lämpligt vidtaga.

Över berörda skrivelse inforrades yttranden från lantmäteristyrelsen samt länsstyrelsen i Norrbottens län.

Lantmäteristyrelsen anförde i sitt utlåtande, att enligt dess mening den fortsatta giltigheten av ifrågavarande förbudslag medförde allvarliga olägenheter för befolkningen och att upphävande av lagen borde kunna ske från och med den 1 juli 1925 eller något år före det den nya skifteslagstiftningen kunde väntas träda i kraft. I fråga om rätten att dela jorden innehölle föreliggande förslag till dylik lagstiftning inskränkande bestämmelser, som vore fullt tillfredsställande även för nu ifrågavarande bygder; och ansåge styrelsen, att särskilda föreskrifter härutinnan i avvaktan å berörda nya lagstiftnings tillkomst icke vore behövliga.

Länsstyrelsen i Norrbottens län förklarade, att, ehuru ifrågavarande förbud berörde allenast ett begränsat antal hemman inom detta län och några mera kännbara olägenheter av förbudet där ännu icke hunnit göra sig gällande, länsstyrelsen dock ville tillstyrka förbudets upphävande, när det icke torde vara uteslutet, att i ett eller annat fall behov av jorddelning redan föreläge och detta givetvis bleve alltmera framträdande, i den mån befolkningen ökades och förutsättningar skapades för utvidgad bebyggelse. Några provisoriska inskränkande bestämmelser i fråga om rätten till delning av jord, intill dess nya skifteslagstiftningen kunde träda i kraft, ansåge länsstyrelsen icke för länets vidkommande erforderliga.

Länsstyrelsen fogade vid sitt utlåtande yttranden från landsfiskalerna i Jockmocks och Arjeplogs distrikt, vilka båda tillstyrkte förbudslagens upphävande, landsfiskalen i förstnämnda distrikt dock under framhållande, att

som det förekommer hemman, vilka icke tålde klyvning, delning borde tillåtas allenast efter föregående prövning.

Föredragande departementschefen har i sitt anförande till statsrådsprotokollet förklarar, att, även om förslag till ny jorddelningslagstiftning antoges vid 1926 års riksdag, det dock måste komma att förflyta ej obetydlig tid, innan förslaget trädde i kraft, och att han med hänsyn härtill ansett särskild lagstiftningsåtgärd böra vidtagas för möjliggörande, så långt lämpligen kunde ske, av laga delning av jord inom ifrågavarande lappmarksområden.

I fråga om regleringen av förhållandet mellan de verkställda åbodelningarna och lagaskiftesinstitutet har departementschefen anfört bland annat:

Åbodelning, varom nu är sagt, torde efter förbudslagens upphävande icke utan att särskilda föreskrifter därom meddelas kunna äga bestånd gent emot framställt yrkande om laga skifte. Emellertid lär det ock vara tydligt, att dylikt yrkande icke utan vidare bör få föranleda åbodelnings brytande, helst sådan delning varit avsedd att träda i stället för laga skifte och i viktiga delar skall hava verkställts i enlighet med föreskrifterna om sådant skifte. Fråga kunde då uppstå därom att med avseende å orubblighet genom särskilt stadgande likställa åbodelning med laga skifte. Härmed skulle ock vinnas, att de vid åbodelning utlagda ägolotterna omedelbart skulle kunna göras till föremål för fastställbar hemmansklyvning samt ägostyckning. Emellertid synes ett dylikt stadgande föra allt för långt, och sådan orubblighet för åbodelningen lär ej heller, enligt vad av förarbetena till förbudslagen synes framgå, vid lagens tillkomst hava varit avsedd. Låt vara att ifrågavarande åbodelningar säkerligen verkställts med omsorg samt, såsom redan anmärkts, i viktiga delar i enlighet med de för laga skifte gällande föreskrifter, så synes det dock, särskilt vid det förhållande att de icke, på sätt om laga skifte är föreskrivet, för fastställelse underkastats prövning av ägodelningsrätt, möta betänkligheter att för laga skifte å mark, som undergått åbodelning, uppställa samma stränga fordringar som för omskifte av genom laga skifte delade ägor. Erinras må visserligen, att i föreliggande förslag till ny lagstiftning om delning av jord å landet omförmälda åbodelningar beträffande graden av orubblighet jämställts med laga skiften; härvid lär emellertid böra beaktas, att enligt förslaget villkoren för brytande av laga skifte äro långt mindre stränga än vad för närvarande är fallet.

En framkomlig väg synes emellertid erbjuda sig, därest man genom särskilt stadgande i skifteshänseende likställer mark, vilken undergått åbodelning av nu omförmäld beskaffenhet, med ägor, vilka delats genom storskifte.

En lösning av frågan efter nu antydda riktlinjer medför visserligen, att vid åbodelning, varom nu är fråga, utlagd ägolott icke kan göras till föremål för fastställbar hemmansklyvning eller ägostyckning, utan att frågan om åbodelningens bestånd gent emot framställt yrkande om laga skifte förut blivit prövad med det resultat, att laga skifte förklarats icke böra äga rum. Anser man sig icke kunna utan vidare godkänna åbodelningarna såsom laga skiften, lär detta emellertid icke stå att undvika; skulle i flera eller färre fall omskifte verkligen böra komma till stånd, är det givetvis en fördel, att klyvning eller styckning inom de särskilda ägolotterna därförinnan icke kan fastställas.

Motionen.

I den med anledning av förevarande proposition väckta motionen har till stöd för yrkandet, att propositionen icke måtte av riksdagen bifallas, anförts bland annat:

Årets proposition, av vilken kan slutas, att förslag till ny allmän jorddelningslagstiftning, med undantag i ett hänseende gällande även för nu förevarande delar av lappmarkerna, kommer att föreläggas nästa års riksdag, synes mig giva anledning att framställa följande frågor: Föreligga tvingande skäl att med brytande av det naturliga sammanhanget besluta upphävande av 1909 års lag så att säga på förhand och oberoende av den förväntade nya allmänna skifteslagstiftningen? Och vidare, är det lämpligt, att i fråga om laga skifte inom förevarande orter skola tillämpas specialbestämmelserna om laga skifte å ägor, som undergått storskifte? I avseende å den förra frågan kan dels hänvisas till länsstyrelsens i Norrbottens län förklaring, att några mera kännbara olägenheter av förbudet icke ännu hunnit göra sig gällande, och dels framhållas, att i landshövdingen Nils G. Ringstrands skrivelse knappast påfordrats omedelbara åtgärder. Ett uppskov, som kan förväntas bliva kort, lär icke tvinga bondesöner att söka sig bort från fadernehemmanet, om nu detta, vilket, frånsett Tärna, tyvärr torde endast mera undantagsvis inträffa, inom sitt område har utkomstmöjligheter för mer än en familj. Ett uppskov med frågan är därför tillräddligt, och ett uppskov skulle tillika medföra den förmånen, att det, särskilt med hänsyn till de odisponerade överloppsmarkerna nedom odlingsgränsen i Sorsele, Gällivare, Jockmoek och Arjeplog, kunde utredas, om fara föreligger att vid blivande hemmansklyvningar därstädes skulle uppkomma ivriga, från jobbarehåll underblåsta anspråk på större avverkningar å husbehovsskogarna, i allmänhet eller åtminstone såvitt angår de särskilda husbehovsskogarna.

I avseende å den senare frågan, frågan om det ändamålsenliga i propositionens innehåll, ligger det nära till hands att erinra om de formaliteter och kostnader, befolkningen måste underkasta sig för att få åbodelningarna, vilka ju enligt propositionen skulle betraktas såsom storskiften, i och för stadga hos blivande hemmansklyvningar likställda med laga skiften. Det kan förväntas, att orternas fattiga befolkning inför de oundvikliga omgångarna och utgifterna endast i ringa mån skulle begagna den frihet, som propositionen giver. Mot utvägen att söka bättra propositionen genom att likställa åbodelningens jorddelning med laga skifte kan erinras, att även detta har sina olägenheter. Allt för lätt erhållna hemmansklyvningar för att ej tala om ägostyckningar kunna leda till sådana socialt olämpliga jorddelningar, vilka vid avvitring och åbodelning skolat undvikas och säkerligen undvikits. Saken är verkligen svår. Propositionen synes mig icke fullt tillfredsställande såsom försvårande jorddelningen. Samtidigt måste medgivas det nyttiga däri, att propositionen till äventyrs understundom skall hindra olämpliga jorddelningar. Landsfiskalens i Jockmoek åsikt att inom förevarande orter delning av fastighet borde tillåtas allenast efter föregången prövning vore nog värd beaktande.

Av utskottet
infordrade
yttranden.

Utskottet har i den ordning, § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande från överlantmätarna i Västerbottens och Norrbottens län dels i vad mån det vid de jämlikt ovanberörda 1909 års kungörelse skedda åbodelningarna visat sig, att med desamma avsedda områden tillhört bolag eller enskilda skogsspekulanter, dels ock huruvida med hänsyn till åbodelningarnas be-

skaffenhet betänkligheter ansågs kunna möta mot att med avseende å orubblighet likställa desamma med laga skiften.

Överlantmätaren i Västerbottens län har i inkommet yttrande uppgivit, att avvitrting enligt 1909 års bestämmelser, såvitt anginge nämnda län, verkstälts inom områden omkring och ovan odlingsgränsen i Sorsele, Stensele, Tärna, Vilhelmina och Dorotea socknar, att avvitrtingen omfattat alla fastigheter inom nämnda områden (tillhopa 928 brukningsdelar, därav 473 av krono- och 455 av skattenatur), att i fråga om särskild husbehovsskog åbodelning därvid verkstälts, d. v. s. särskilda områden utlagts för samtliga brukningsdelar inom samma byalag eller hemman, att å inägojorden likaledes åbodelning verkstälts beträffande samtliga hemman, med undantag för ett hemmansnummer i Sorsele socken med 5 brukningsdelar, att vid tiden för områdestilldelningen bolag eller enskilda skogsspekulanter varit ägare av: inom Dorotea socken 10 brukningsdelar av samtliga 14, inom Vilhelmina 3 av samtliga 317, inom Sorsele 1 av samtliga 175 samt inom Stensele och Tärna ingen av därvarande respektive 155 och 267 brukningsdelar, samt att det icke torde behöva befaras, att efter avvitrtingsförslagets upprättande flera fastigheter frånhänts den jordbruksidkande befolkningen, då dels gällande författningar förhindrat ytterligare bolagsförvärv dels skogsmarkens ringa växtlighet jämte det inom dessa trakter mer än annorstädes försvårade tillgodogörandet av skogseffekterna verkat avskräckande å skogsspekulanter.

Överlantmätaren i Norrbottens län har i motsvarande hänseenden uppgivit, att de i 1909 års kungörelse innefattade bestämmelser länt till efterrättelse vid allenast tre inom länet verkställda efteravvitrtingar, avseende Gällivare, Jockmocks och Arjeplogs socknar, att genom dessa förrättningar skattlagts och utbrutits särskilda områden å 266 nybyggen och 35 lägenheter, att några åbodelningar icke härvid förekommit utan att varje nybygge särskilt skattlagts och fått alla sina in- och utägor särskilt utbrutna i ett eller flera skiften, vadan varje nybygge eller lägenhet utgjorde ett särskilt skifteslag för sig liksom annat enstaka hemman, att enligt avvitrtingshandlingarna ingen av de ifrågavarande fastigheterna innehades av bolag eller enskilda skogsspekulanter, samt att ej heller för överlantmätaren vore känt, att bolag sedermera uppträtt såsom innehavare av eller ägare till någon av dessa fastigheter.

Till utredning angående det sätt, varpå åbodelningarna förrättats, har överlantmätaren i Västerbottens län, under uppgift att han själv saknade personlig erfarenhet därom, vid sitt utlåtande fogat yttrande från distriktslantmätarna Nils Jönsson och Valfrid Holm.

Distriktslantmätaren Jönsson har i sitt yttrande anført:

Av överlantmätaren i Västerbottens län anmodad yttra mig om tillförlitligheten av det kartmaterial, som använts vid den senaste avvitrtingen inom Västerbottens län, ävensom om den noggrannhet, varmed utstakningarna inom dessa trakter verkstälts, får jag härom göra följande uttalande:

Jag har varit anställd vid avvitrtingsverket under åren 1914—1918 i

egenskap av avvitringslantmätare samt under åren 1921—1924 i egenskap av avvitringsstyresman. Härvid har jag bland annat upprättat områdestilldelningsförslag med likvider för cirka $\frac{1}{4}$ av Vilhelmina avvitringslag, biträtt vid åtskilliga förslag inom Stensele och Tärna socknar, deltagit i områdesutstakningen inom Vilhelmina och Sorsele socknar samt verkställt undersökningar på grund av klagomål över utstakningen inom Vilhelmina, Stensele och Tärna socknar.

Den uppfattning jag härunder har fått om det använda kartmaterialet är den, att de s. k. inägokartorna, (kartorna i skala 1:4000) fullt fylla samma mått av tillförlitlighet, som de kartor, som samtidigt å andra orter upprättades för laga skiften. Däremot kan givetvis ej detsamma sägas om skogskartorna, beroende på den skala (1:20000), som använts, men har jag dock den uppfattningen, att även dessa kartor i stort sett fylla sitt ändamål.

Undersökningar å marken med anledning av klagomål över de verkställda utstakningarna hava av mig verkställts i sammanlagt 15 fall inom Vilhelmina, Stensele och Tärna socknar. Vid dessa undersökningar har jag av omständigheterna tvingats att ganska utförligt undersöka utstakningarna även för sådana skifteslinjer, som ej berörts av klagomålen, och ha härvid märkbara fel, dock av ganska obetydlig art, kunnat konstateras i endast 3 fall. Däremot har med all önskvärd tydlighet framgått, att i allmänhet mera omsorg nedlagts på skifteslinjernas bredhuggning och varaktiga markering, än vad fallet är vid laga skiften i allmänhet.

Distriktslantmätaren Holm, vilken enligt överlantmätarens utsago i egenskap av lantmätare i avvitringsnämnden under de tre sistförflutna åren helt haft sin verksamhet förlagd till de av de senaste avvitringarna berörda trakterna och under sitt arbete, som under denna tid omfattat förutom en del av Stensele, hela Vilhelmina övre avvitringslag, haft rikliga tillfällen till iakttagelser i fråga om såväl noggrannheten av den verkställda utstakningen, särskilt mellan de olika brukningsdelarna, som ändamålsenligheten av den vid åbodelningarna uppgjorda skiftesläggningen, har för sin del anfört:

Det synnerligen utbredda missnöje med allmänna avvitringen, som, och det torde vara en känd sak, förefinnes hos befolkningen i övre lappmarken, vänder sig icke så mycket mot den verkställda åbodelningen, med undantag för fördelningen av ströängar, utan mot den i deras ögon alltför ringa skogstilldelningen. Härvid torde nog befolkningen ha lätt att glömma, att cirka hälften av skogsanslaget utlagts till de för de olika avvitringslagen gemensamma allmänningarna.

Ströängarna äga enligt ortsbefolkningens åsikt en avgörande betydelse och på många håll har jag hört uttalas förvåning över en efter de åsatta skattetalen räknat ojämn tilldelning av dessa.

Skiftena ha i allmänhet lämplig form. Tråkigast har ju skiftesproblemet varit att lösa med avseende å den brutna marken inom byalag, där en långt gången uppdelning av fastigheterna förekommit och den brutna marken varit av ringa omfattning. Men även i sådana fall tyckes största omsorg ha nedlagts på, att göra skiftesläggningen så ändamålsenlig, som förhållandena kunna ha medgivit.

Vad skiftesantalet beträffar, har mycket ofta fastighetsområdet utlagts i ett skifte, vanligast torde vara två skiften och naturligtvis har ganska ofta utläggning av tre skiften måst tillgripas. Skiften med så avlägsen belägen-

het, att deras värde genom sitt läge kan anses förringat, har jag icke påträffat. De s. k. samfällda husbehovsskogarna, som blivit utlagda åt skifteslag, som icke i sin närhet äga duglig skogsmark, göra ju häri i viss mån undantag.

Vid utstakningen av skifteslinjerna har i allmänhet omsorg nedlagts på att få dessa rätt lagda, väl upphuggna och tydliga samt varaktigt markerade. Under min treåriga verksamhet inom avvittringsnämnden har jag nog påstött några mindre goda utstakningar, men kartmaterialet i skalan 1:20000 med en mängd specialkartor över inägorna i skalan 1:4000 har icke överallt kunnat medgiva den precision, som vore önskvärd.

Å andra sidan har jag vunnit den åsikten, att nämnda kartmaterial, i motsats mot vad som kan ha framkommit i åtskilliga klagomål, med tanke på de jämförelsevis enkla mätningmetoder, som använts, med avseende å detaljerna är av god beskaffenhet. Att här och där någon av de otaliga ströängarna undgått kartavfattarnas ögon, förvånar icke.

Till sitt utlåtande har *överlantmätaren i Västerbottens län* ytterligare fogat en tablå, utvisande att av de 928 brukningsdelar, som förefunnits vid de enligt 1909 års kungörelse inom länet verkställda avvittringsförrättningar, hava utlagts: 213 stycken i ett skifte, 349 stycken i två skiften, 276 stycken i tre skiften, 70 stycken i fyra skiften och 20 stycken i fem skiften.

För egen del har *överlantmätaren* därefter i nu ifrågakarande hänseende anfört bland annat:

Vid åbodelningen har, i den utsträckning gällande avvittringsförfattningar medgivit, skiftesstadgans föreskrifter följts ifråga om undantag av oskifto, skiftesantal samt likvider för odling, hävd och utflyttning. Såsom av bilagda tablå framgår, hava av brukningsdelarna utlagts 23 procent i enskifte, 38 procent med 2 skiften, 30 procent med 3 skiften, 7 procent med 4 skiften och 2 procent med 5 skiften. Om man betänker, att vid de större laga skiftena i nedre lappmarken nästan som regel för varje ägolott utlagts 4 skiften, utfaller sålunda i detta hänseende en jämförelse med dessa till åbodelningarnas förmån. I de få fall, då inägornas splittrade läge föranlett utläggande av större antal skiften än de i skiftesstadgan medgivna, har frågan underställts Konungens befallningshavandes beprövande. Provisionell plan över åbodelningarna har liksom vid laga skifte upprättats och vid särskilda sammanträden utvisats för jordägarna, varvid, om så yrkats och lämpligt befunnits, ändringar vidtagits, innan åbodelningen definitivt uträknats. Fullständiga värderings- och likvidinstrument hava, som nämnts, upprättats över odlings-, hävde- och utflyttningskostnader. — Antalet hemman eller skifteslag, som varit föremål för så beskaffad åbodelning, är 131 med 928 brukningsdelar, av vilka dock ett, omfattande 5 brukningsdelar, icke delats i inägorna.

Av vad ovan anförts torde med tydlighet framgå, att åbodelningarna genomförts på ett sätt, som ställer dessa på en vida högre nivå än de gamla storskiftena. Det kan till ock med utan överdrift påstås, att desamma ifråga om skiftenas lämpliga form och ändamålsenlighet samt rågångarnas tillförlitlighet äro betydligt överlägsna ett flertal under tiden 1830—1870 i kustlandet verkställda laga skiften. Åbodelningarnas enda svaga sida är att till grund för dem icke lagts ägogradering utan taxering, vilken senare givetvis är mera otillförlitlig än den förra. Men när fråga nu blir om upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tillsvidare av rätten att erhålla laga skifte inom ovan berörda områden och det gäller att bestämma, huru-

vida åbodelningen bör jämföras med storskifte eller laga skifte, inverkar frågan om ägograderingen icke härpå, när enligt gällande skiftesstadga vid ny delning i båda fallen innehavet blir delningsgrund. Om förbudslagen av år 1909 upphäves med bestämmelse, att åbodelning å inägorna skall jämföras med storskifte, vinnes för jordägarnas vidkommande endast, att avsöndring får ske från det fåtal hemman, som är av skattenatur. Möjlighet att laga skifte skulle begäras måste av ekonomiska skäl anses utesluten. Hemmansklyvning kan visserligen ske men sådan kan ej fastställas och sålunda statsbidrag ej heller påräknas varken till lantmätarens arvode eller utflyttningskostnader. Att staten genom ändring i förordningen angående statsbidrag till lantmåteriförrättningar skulle vilja underlätta samsedelning är väl föga troligt. Så i saknad av kontanta tillgångar och utan möjlighet till några mera avsevärda extra förtjänster, som befolkningen i berörda trakter är, torde någon lantmåteriförrättning utan statsbidrag endast i något enstaka undantagsfall vara tänkbar. — Och dock föreligger ett trängande behov av möjlighet till legal delning åtminstone inom vissa delar av nämnda trakter. Detta framgår ej blott av den i kungl. propositionen åberopade skrivelsen från landshövdingen i länet. Ett flertal förfrågningar angående sådan möjlighet hava under de senare åren gjorts å lantmåterikontoret. Av länsstyrelsen ha även utfärdats åtskilliga förordnanden å hemmansklyvning inom dessa områden. Några av dem hava måst återkallas, men ännu balanseras i respektive lantmätare årsredogörelser 2 dylika förordnanden inom Sorsele socken och 1 inom Tärna socken.

Ett jämförande av åbodelning å inägor med laga skifte synes icke kunna för jordägarna medföra någon risk. Skulle så vara att i något enstaka fall synnerligen olämplig skiftesplanering eller annan omständighet kunde nödvändigöra nytt skifte, gives möjlighet till sådant i det nu föreliggande förslaget till ny lagstiftning om skifte. På grund av de särskilda bestämmelser, som ifråga om ägostyckning och jordavsöndring äro för Norrland meddelade och som särskilt äro inriktade på jordbrukets vidmakthållande, lærer någon risk för olämplig sönderstyckning av fastigheter genom dylika förrättningar icke vara att befara och för långt gående jorddelning genom hemmansklyvning kommer väl att förhindras genom bestämmelser i den nya skifteslagstiftningen.

Då, såsom förut nämnts, några åbodelningar icke kommit till stånd vid de inom Norrbottens län verkställda avvitringsförrättningar, har överlantmätaren i detta län icke avgivit något uttalande i nu förevarande hänseende.

*Utskottets
yttrande.*

I likhet med departementschefen finner utskottet önskligt, att genom upphävande av 1909 års förbudslag möjlighet beredes att inom de av lagen berörda områden företaga jorddelning i laga former. Att befolkningen därstädes för närvarande är hänvisad uteslutande till samsedelningar, måste givetvis för densamma medföra kännbara olägenheter i såväl rättsligt som ekonomiskt hänseende. Icke minst torde härutinnan böra beaktas det förhållandet, att befolkningen undanhålles fördelen av de ganska väsentliga statsunderstöd, som vid i laga ordning företagna lantmåteriförrättningar stå att erhålla i form av bidrag till väganläggningar och utflyttningar m. m. Såsom av den i ärendet förebrogta utredningen framgår,

har ett verkligt behov av ändring i det nuvarande tillståndet gjort sig gällande inom vissa av hithörande trakter och naturligt är, att innan den väntade nya skifteslagstiftningen hinner att träda i kraft, ett vidgat sådant behov dessförinnan kommer att framträda.

Upphävandet av 1909 års förbudslag nödvändiggör emellertid ett ställningstagande till frågan om de i samband med avvitrningen tillkomna åbodelningarnas förhållande till lagaskiftesinstitutet. Såsom framgår av de yttranden, utskottet låtit inhämta, är dock denna fråga av betydelse allenast beträffande de inom Västerbottens län belägna delarna av lagens tillämpningsområde, i det att vid de avvitrningsförrättningar, som inom Norrbottens län verkställts enligt 1909 års bestämmelser, inga åbodelningar kommit till stånd.

Angående nu förevarande spörsmål vill utskottet till en början hava anmärkt, att, enligt vad utskottet erfarit, bland befolkningen inom de av lagen berörda områdena allmänt torde råda den uppfattningen, att av länsstyrelsen fastställd åbodelning skulle för framtiden medföra enahanda rättsverkningar, som följa av ett fastställt laga skifte. Denna uppfattning synes ock hava hysts av vederbörande lantmätare, som förrättat eller haft närmaste tillsynen över avvitrningarna inom ifrågavarande trakter, och torde av dessa befattningshavare hava bibragts befolkningen. I viss mån kan ock ett stöd för denna uppfattning hämtas från åtskilliga uttalanden vid lagens tillkomst därom, att åbodelningarna skulle ersätta laga skiften, ehuru å andra sidan uttalanden av annan innebörd i hithörande hänseende också förekommit.

Departementschefen har i detta avseende framhållit, att åbodelningarna icke underkastats granskning av ägodelningsrätt och att särskilt på grund härav betänkligheter måste möta mot att tillerkänna desamma enahanda orubblighet som laga skifte. Berörda omständighet läser emellertid icke böra tillmätas avgörande betydelse, därest åbodelningarna i verkligheten tillkommit på ett sådant sätt, att de i lantmäteritekniskt avseende kunna anses i stort sett likvärdiga med lagaskiftesförrättningar. Härutinnan förtjänar erinras, att, såsom i det föregående framhållits och jämväl av departementschefen vitsordats, åbodelningarna i viktiga delar författningsenligt verkställts enligt de för laga skifte gällande regler. Så är fallet beträffande skiftenas läge och form, undantag av mark för delägarnas allmänna behov samt utflyttning och bidrag därtill. Jämväl i övrigt synas emellertid, enligt vad de till utskottet överlämnade yttrandena övertygande giva vid handen, förrättningarna hava utförts på sådant sätt, att några befogade anmärkningar mot desamma hittills i stort sett icke förekommit. Såväl med hänsyn till kartmaterialet som i fråga om sättet för gränslinjers utstakning torde sålunda åbodelningarna kunna i tillförlitlighet mäta sig med laga skiftena i angränsande landsdelar. Skiftesläggningen synes ock hava genomförts med all önskelig omsorg och försiktighet. Vid nu angivna förhållanden kan utskottet icke dela de betänklig-

heter, som i nu förevarande avseende framförts emot att tillerkänna åbodelningarna samma orubblighet som laga skifte.

Emellertid har härutinnan vidare anmärkts, att behov av omskifte dock i vissa fall skulle kunna tänkas vara för handen. Såsom bekant pågå för närvarande uti ifrågavarande trakter indragning till kronan av s. k. ströängar och ersättas dessa av kronan genom bekostande av odlingar inom vederbörandes ägoområden. Det har nu påpekats, att de odlingar, som av denna anledning komma till stånd, skulle i förekommande fall kunna medföra behov för respektive brukningsdelar av arronderingar. Enligt vad utskottet erfarit, torde dock dylika odlingar hittills icke hava verkställts i någon mera betydande omfattning. I övrigt vill utskottet framhålla, att den väntade nya skifteslagstiftningen med all säkerhet kommer att innehålla betydligt lindrigare regler, än som för närvarande gälla, i fråga om möjligheten att bryta ett laga skifte. Det förtjänar ock påpekas, att samtliga hittills avgivna kommitté- eller sakkunnigförslag i berörda lagstiftningsfråga likställt nu förevarande åbodelningar med laga skifte. Den relativt korta tid, som, såvitt nu kan bedömas, torde återstå, tills den angivna nya lagstiftningen kan bliva genomförd, synes utskottet tala för att man icke med hänsyn till eventuellt behov av ändring i de företagna åbodelningarna skulle behöva draga sig för att redan nu godtaga regeln om likställighet mellan åbodelningar och laga skifte.

En sådan anordning medför ock åtskilliga praktiska fördelar framför det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet att likställa åbodelningarna med verkställt storskifte. Sålunda undviker man därigenom faran av missbruk i spekulationssyfte av skiftesvitsordet. Vål synes av de till utskottet inkomna yttrandena framgå, att denna fara icke i vidare utsträckning skulle vara för handen, men helt utesluten torde den dock icke vara. Än vidare vinnes omedelbart vid skiftesförbudets bortfallande möjlighet till förrättande av hemmansklyvningar — likasom ock ägostyckningar — i sådan ordning, att förrättningarna kunna bliva föremål för fastställelse. Enligt anordningen i Kungl. Maj:ts förslag skulle, innan laga skifte genomförts eller frågan om åbodelningens bestånd gent emot framställt yrkande om laga skifte i vederbörlig ordning prövats med resultat att skifte förklarats icke skola komma till stånd, ägostyckning icke kunna för rättas samt hemmansklyvning väl kunna i viss ordning verkställas men icke kunna föranleda fastställelse. Sistnämnda förhållande beträffande hemmansklyvning medför visserligen icke, såsom överlantmätaren i Västerbottens län i sitt yttrande uppgivit, att statsbidrag till lantmätarens arvode och utflyttningskostnader icke skulle kunna erhållas. Denna uppgift beror uppenbarligen på ett förbiseende av de ändrade bestämmelser, som i detta hänseende av statsmakterna genomfördes år 1923. Men förrättningen erhåller dock allenast provisorisk karaktär och giver ej trygghet för framtida bestånd i händelse av ett sedermera tillkommande laga skifte. Det är sålunda tydligt, att ovannämnda båda styckningsinstitut

kunna komma till användning i större omfattning och på ett mera effektivt sätt, därest åbodelningarna i orubblighetshänseende erhålla laga skiftes karaktär, än om de likställas med storskifte.

Av nu angivna grunder har utskottet funnit sig böra förorda en ändring av Kungl. Maj:ts förslag i ovanberörda hänseende.

I övrigt har utskottet vid prövning av det förevarande lagförslaget icke funnit anledning till någon erinran beträffande detsamma liksom den föreliggande motionen ej heller å annan punkt än den förut berörda givit utskottet anledning att påkalla någon ändring i förslaget.

Med stöd av det sålunda anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 (nr 53 s. 7) om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden.

Härigenom förordnas som följer:

Lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden skall upphöra att gälla.

Har med tillämpning av kungörelsen den 5 juni 1909 (nr 54), innefattande ytterligare föreskrifter angående avvitrningen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, avvitrning så verkställt, att skilda områden jämväl i inägor utlagts åt olika brukningsdelar inom byalag, enstaka hemman eller nybygge, då skall i fråga om laga skifte å skifteslag, inom vilket sålunda tillkommen ägoindelning förefinnes, vad i skiftesstadgan föreskrives om laga skifte å ägor, vilka undergått storskifte, äga motsvarande tillämpning.

Har med tillämpning av kungörelsen den 5 juni 1909 (nr 54), innefattande ytterligare föreskrifter angående avvitrningen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, avvitrning så verkställt, att skilda områden jämväl i inägor utlagts åt olika brukningsdelar inom byalag, enstaka hemman eller nybygge, då skall i fråga om *rubbning genom laga skifte av sålunda tillkommen ägoindelning vad i skiftesstadgan är föreskrivet beträffande rubbning genom nytt skifte av sådan delning, som i 3 § 2 mom. nämnda stadga omförmäles*, äga motsvarande tillämpning.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Kommer laga skifte till stånd inom område, som avses i förenämnda lag den 5 juni 1909, må till skifteslaget hörande samfälld husbehovsskog icke i delningen intagas. Laga skifte å samfälld husbehovsskog må ej heller äga rum såsom särskild förrättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1925.

B) att motionen I:190 måtte anses besvarad genom vad ovan under A) hemställts.

Stockholm den 12 maj 1925.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, Linder, Sigfrid Hansson, greve Spens, Tjällgren, von Koch, Lindhagen* och *Martin Svensson*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hage, Johansson* i Kälkebo, *Svensson* i Skönsberg, *Wallerius, Andersson* i Rasjön, *Anderson* i Storegården* och *Pettersson* i Hällbacken*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Bror Petré*n, greve *Spens*, *Martin Svensson*, *Wallerius* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottet med hänsyn till innehållet i de utskottet tillhandakomna yttrandena från överlantmätaren samt distriktslantmätrarna *Nils Jönsson* och *Valfrid Holm* i Västerbottens län bort hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med anledning av nämnda yttrandens innehåll efter lantmäteristyrelsens hörande till förnyat övervägande upptaga frågan om de bestämmelser, vilka borde förknippas med tillämnat upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden, samt för nästkommande års riksdag framlägga det förslag därutinnan, vartill nämnda övervägande kunde föranleda; och

2) av herr *Magnusson* i Kalmar.

Särskilt yttrande

av herr *Lindhagen*, som anført:

»Anledningarna till upphävandet av skiftesvitsordet genom 1909 års lag äro ej klart uttryckta i de ursprungliga dokumenten. Uppenbarligen måste de dock bland annat — i varje fall till gagnet — bestått *dels* däri, att konflikter mellan lappar och bofasta tidigare åtminstone alltid ansetts ökas genom vidgade bosättningar ovan odlingsgränsen i lappmarkerna, vilken gräns drogs just av hänsyn till lappbefolkningen, och *dels* däri, att skiftesvitsord för varje delägare hotade att utarma den redan förut fattiga befolkningen genom skifteskostnader och även kunde befaras skola, såsom ofta skett i Norrland, tillgripas just för sådant ändamål av bolag eller enskilda spekulanter för att bereda sig tillfälle att få köpa hemmansdelar av innehavare, som fruktade dessa kostnader.

Vad angår den fara, som kan hota lappbefolkningen genom ett bifall till propositionen, vilken vill lämna skiftesvitsordet fritt, så har från sakkunnigt *Bihang till riksdagens protokoll 1925. 9 saml. 2 avd. 23 häft. (Nr 27—28.)* 3

håll förklarats, att den faran i detta fall numera är utesluten. Jag känner mig ej fullt säker därpå men får väl i brist på tillfälle till ett ingående studium böja mig för försäkringen.

Faran för *ruinerande skifteskostnader* har åter avvägs genom lagutskottets ändringsförslag. Det avser, att definitivt i lag likställa åbodelningarna i vissa delar av området med laga skiften. Man skulle gärna sett detta på ett för alla begripligt sätt klart uttalat i lagtexten. Men den skiftetekniska vetenskapen har sagt, att det måste uttryckas, på sätt som skett, och försäkrat, att önskemålet därigenom till fullo uppfyllts.

Emellertid kvarstår, såvitt jag förstår, en hake. Det hade varit betänkligt att för dessa trakter fullt frigiva skiftesvitsordet även av den anledningen, att det till nästa riksdag väntade lagförslaget vill upphäva den nuvarande rätten för varje delägare att begära skifte och i stället fordrar framställning av mer än hälften av delägarna, för att skifte skall få äga rum. Om nu emellertid den största vanskligheten i propositionen hävts genom lagutskottets ändringsförslag, återstår dock att genom upphävandet av 1909 års lag blir rätten för varje delägare i ett hemman att begära *hemmansklyvning frigjord för hela området*. Det var visserligen just detta, som skulle vinnas genom lagens upphävande, och möjligheter således yppas för hemmansklyvningar och upplåtelser i likhet med vad som är fallet i det övriga riket för den tid av inemot tre år, som minst återstår, innan en ny skifteslagstiftning kan träda i kraft. Därigenom äventyras emellertid, att under sagda väntetid begäran om hemmansklyvning kan även i oträngda mål få göras jämväl till betungande av övriga delägare, under det att enligt den tillämnade skiftesreformen dylik framställning kan avvisas. Det hade varit önskligt att något förbehåll därom skett i förslaget. Då så nu ej skett, får man väl slå sig till ro med, att detta äventyr, som bör vara mindre än det av utskottet förekomna, ej skall hinna taga någon gestalt åtminstone under förenämnda väntan på den nya skifteslagstiftningen för hela riket.»